

Innovációs járulék – a kezdeti két év tapasztalatai

A háttér

Az Országgyűlés 2003-ban fogadta el a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapról szóló XC. törvényt (Atv.) melynek legfontosabb célja a kutatás-fejlesztés irányítási, finanszírozási és intézményi rendszerének átfogó reformja volt. A törvényalkotók kifejezett szándéka a nemzetgazdaság összes K+F ráfordításának érzékelhető növelése, ezáltal a nemzetközi trendhez történő fokozatos felzárkózás.

A Kutatási és Technológiai Innovációs Alap egy elkülönített állami pénzalap. Az általa kezelt pénzeszközök képezik azt a központi forrást, amelyből a kutatási –fejlesztési tevékenység, valamint az innováció állami támogatása megvalósítható. Az Alap célja pénzeszközöket biztosítani ahhoz, hogy a K+F és az innováció válhasson a gazdasági növekedés motorjává. Az előzőek realizálása érdekében költségvetési és államháztartáson kívüli forrásokat egyesít (a legfontosabbak: központi költségvetési támogatás; innovációs járulék).

Az Alap kezelését, Kormányrendelet alapján a 2004 óta működő Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) látja el.

A törvényben szabályozott **befizetési kötelezettség formája: járulék**. Ez azt jelenti, hogy az adóktól eltérően a **vállalkozások ennek fejében el-lenszolgáltatásra tarthatnak igényt**.

Az innovációs járulék befizetése révén jelentős mértékben nő az in-

novációs, illetve K+F tevékenység támogatására fordítható központi forrás összege. Ez a fizetési kötelezettség megteremti annak lehetőségét, hogy az üzleti szféra is hozzájáruljon e kiemelten fontos tevékenység finanszírozásához. Nem elhanyagolható szempont, hogy az Alap a két fő bevételi forrása mellett önkéntes befizetéseket, visszatérítéseket, segélyeket és adományokat fogadhat – belföldről és külföldről egyaránt.

A befizetési szabályozás fontos jellemzője a **mérsékelt közteherviselés**. Ezt a törvény a befizetési kötelezettség viszonylag széles körre történő (de korántsem totális) kiterjesztésével, valamint az ehhez társuló meglehetősen alacsony elvonási kulcsok alkalmazásával kívánja realizálni.

Az előzőek alátámasztásául: az Atv. 14 § (1) bek. alapján: „A járulék éves bruttó összege .....a meghatározott vetítési alap

- a) 0,2 százaléka 2004-ben,
- b) 0,25 százaléka 2005-ben,
- c) 0,3 százaléka 2006-tól”.

A kisvállalkozások 2004-ben egy évig 0,05 százalékos járulékot fizettek).

A törvény megszületésekor a befizetésre kötelezettek köréből kivonta a mikrovállalkozásokat. Az Atv. 3 § (2) bek. ugyanis kimondta, hogy „nem köteles járulékot fizetni a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 1999. évi XCV. törvény 3. §-a szerint mikrovállalkozásnak minősülő gaz-

dasági társaság.” (a kis- és középvállalkozásokról szóló 2004. évi XXXIV. törvény (KKV) szerint mikrovállalkozásnak minősül az a 10 főnél kevesebbet foglalkoztató vállalkozás, amelynek éves nettó árbevétele, vagy mérlegfőösszege legfeljebb 2 millió eurónak megfelelő forintösszeg.

A jelzett jogi szabályozás indoka elsősorban az adott vállalkozói szféra terhelhetőségére vonatkozó közgazdasági megfontolásokban rejlett. A központi kalkulációk szerint a mikrovállalkozások kivonása a befizetői körből, mintegy 3 milliárd Ft-tal csökkentette az Alapba befolyó összeget. A döntés révén viszont közel 300 ezer érintett társas vállalkozás mentesült a befizetési kötelezettség és az ezzel összefüggő adminisztrációs feladatok alól.

Ez a szabályozás egy évig volt hatályban. **A 2004. évi CXXXV. törvény ugyanis bővítette a járulékfizetés alól mentesülők körét**. A korábban hivatkozott Atv. 3 § (2) bek megváltozott normaszövege ugyanis kimondja, hogy „Nem tartozik e törvény hatálya alá a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 3. § (2)-(3) bekezdése szerint kis- vagy mikrovállalkozásnak minősülő gazdasági társaság, továbbá a Magyar Nemzeti Bank, az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaság, továbbá az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó, a fogvatartottak kötelező

foglalkoztatására létrehozott gazdasági társaság.”

Az előzőekre tekintettel 2005. január 1.-től már a kisvállalkozásoknak sem kell innovációs járulékot fizetniük. (kisvállalkozásnak minősül az 50 főnél kevesebbet foglalkoztató vállalkozás, amelynek éves nettó árbevétele, vagy mérlegfőösszege legfeljebb 10 millió eurónak megfelelő forintösszeg.)

Az időközi modellszámítások a kisvállalkozások nettó járulékfizetési kötelezettségét 2004. évre mintegy 420 millió forintra valószínűsítették. Ez az akkori kalkulációk szerint az előzetesen prognosztizált összes járulékbevételnek még a 4 százalékát sem érte volna el.

A felsorolt kritériumok mellett a törvény azt is rögzíti, hogy milyen esetben nem minősül valamely gazdasági társaság kis-és középvállalkozásnak. E szerint: „Nem minősül KKV-nak az a vállalkozás, amelyben az önkormányzat közvetlen, vagy közvetett tulajdoni részesedése – tőke vagy szavazati joga alapján – külön-külön vagy együttesen meghaladja a 25 %-ot.”

Az Atv. hatálya a már jelzett körön kívül nem terjed ki a Magyar Nemzeti Bankra, az Állami Privatisációs és Vagyonkezelő Részvénytársaságra, továbbá az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdasági társaságra.

Bevallási kötelezettség

Az Atv. az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvénnyel össz-

hangban szabályozza a járulékkötelezettség bevallásának és a befizetésnek rendjét.

A járulékfizetésre kötelezett társaságoknak mindenekelőtt **járulék-előleg bevallást** is be kell nyújtaniuk, melynek külön szabályai vannak. Ezeket az Atv. a leglényegesebb elemeket kiemelve, az alábbiak szerint állapította meg:

„5. § (2) Az adóévben járulékfizetésre kötelezettnek háromhavonként (előlegfizetési időszak) előleget...kell fizetnie a harmadik hónapot követő hó 20. napjáig.

(3) A járulékfizetésre kötelezettnek...a járulékbevallással egyidejűleg a járulékbevallás esedékességét követő második naptári hónap első napjával kezdődő 12 hónapos időszakra járulékfelőleget kell bevallania az előlegfizetési időszakokra eső egyenlő részletek feltüntetésével.

(4) A járulékfelőleg
a) az adóévet megelőző adóév fizetendő járulékának összege, ha az adóévet megelőző adóév időtartama 12 hónap volt,
b) az adóévet megelőző adóév fizetendő járulékának a működés naptári napjai alapján 12 hónapra számított összege minden más esetben...

(7) A járulékfizetésre kötelezettnek a járulékfizetési kötelezettség keletkezésének évében...az adóévet megelőző adóév adatai alapján kell járulékfelőlegét megállapítania és arról az adóév ötödik hónapjának utolsó napjáig járulékfelőleg-bevallást benyújtania. A járulékfizetési kötelezettség keletkezése évének első két előlegfizetési időszakában az előleg mértéke a járulék várható

éves nettó összegének időarányos része. Nem lehet járulékfelőleget bevallani arra a negyedévre, a negyedév azon naptári hónapjára, amelyre az adózó már vallott be járulékfelőleget.

(8) A befizetett előleg és a járulék éves nettó összege közötti különbözetet, az adóévet követő adóév ötödik hónapja utolsó napjáig kell befizetni, illetőleg a többletbefizetést ettől az időponttól lehet visszaigényelni.”

Az innovációs járulékfizetésre kötelezett gazdasági társaságnak évente az adóévet követő esztendő ötödik hónapjának utolsó napjáig kell benyújtania bevallását.

(Atv. „5. § (1) A járulékfizetésre kötelezett gazdasági társaság

- a) a járulék éves bruttó összegét,
- b) a 4. § (3) bekezdése szerint elszámolható módon és mértékben felmerült kötelezettségcsökkentő tételek éves összegét,
- c) az a) és b) pont szerinti összegek különbözeteként megállapított éves nettó kötelezettségét (a továbbiakban: a járulék éves nettó összege)maga állapítja meg és vallja be az állami adóhatósághoz az adóévet követő adóév ötödik hónapja utolsó napjáig.”)

Látható, hogy a megadott határidő irányadó az innovációs járulék elszámolására is. A tényleges járulékfizetési kötelezettséget ekkor kell egybevetni a már befizetett járulék előlegek összegével. A még fizetendő járulékot erre a határnapra kell megfizetni, illetve többletbefizetés esetén a különbözetet ettől az időponttól lehet visszaigényelni.

A bevallás viszonylag egyszerű, tartalma néhány érdemi sorra korlátozódik. Az érintett adóalanyoknak mindenekelőtt ki kell számítaniuk az innovációs járulék **éves bruttó összegét**. Ehhez meg kell határozniuk a járulék **vetítési alapját**. Ez főszabály szerint nem más, mint a nettó árbevétel, csökkentve az eladott áruk beszerzési értékével, a közvetített szolgáltatások értékével és az anyagköltséggel (teljes pontossággal lásd: a helyi adókról szóló 1990. évi 39. § (1) bek.)

A korábban idézett normaszöveg szerint az **Atv. taxatív meghatározta a járulék százalékos mértékét**. A vetítési alap és az aktuális járulékkulcs szorzata adja az innovációs járulék éves bruttó összegét.

fektető vállalkozások terheit. (Az előzetesen elvégzett központi háttérszámítások alapján a jogalkotók azt valószínűsítették, hogy ez a levonási lehetőség legfeljebb 9-10%-kal csökkenti az Alap forrásait. Mindezt azzal indokolták, hogy a kalkulált 28 ezer befizetésre kötelezett vállalkozásból kezdetben csak néhány száz élhet majd a levonás lehetőségével.)

Miután a bevallásra kötelezett vállalkozások pontosan kiszámították az előző két sorban szereplő összegeket, úgy azok **különbségként** meghatározható a **fizetendő innovációs járulék nettó összege**.

A következő fontos bevallási adat a **még befizetendő, illetve visszaigényelhető innovációs járulék összege**. A járulékfizetésre

A tények

Ez ideig két gazdálkodási év bevallásai kerültek benyújtásra és feldolgozásra. 2004. évre vonatkozóan a kisvállalkozásokat is beleértve valamivel több, mint 24 600 cég (ebből nem egészen 7 900 kisvállalkozáson kívüli vállalkozás) nyújtotta be bevallását. Egy évvel később - döntően a kisvállalkozások innovációs járulék alóli mentesítése miatt - már csak 6 700 társas vállalkozás bevallásának feldolgozására kerülhetett sor.

A bevallói létszám közel harmadára szűkülése az érdemi bevallási adatokban valójában nem tükröződik. A változások intenzitása ugyanis eltérő. Ezt szemlélteti a következőkben bemutatott táblázat:

Az innovációs járulék bevallások kiemelt adatai (Összeg adatok millió Ft-ban!)

Megnevezés	2004. év			2005. év	Index (%)*	R.arány (%)* (nettó összeg = 100)	
	Kisvállalkozások	Összes egyéb váll.	Jár.fiz.-re köt.váll.-ok mindösszesen	Jár.fiz.-re köt.váll.-ok mindösszesen		2004.év	2005.év
A innovációs járulék éves bruttó összege	1 179,2	22 007,4	23 186,6	34 678,2	157,6	134,1	176,0
A kötelezettségcsökkentő tételek éves összege	39,8	5 591,9	5 631,7	14 976,7	267,8	34,1	76,0
Innovációs járulék éves nettó összege	1 139,4	16 415,5	17 554,9	19 701,5	120,0	100,0	100,0
Az éves járulék és a megfizetett előlegek különbözete	40,2	743,0	783,2	3 020,6	406,5	4,5	15,3

*Kisvállalkozások nélkül!

A vállalkozásoknak az előzőeket követően a **kötelezettségcsökkentő tételek** éves összegét kell meghatározniuk és a bevallásban szerepeltetniük. A törvény lehetővé teszi, hogy a saját forrásból kutatási-fejlesztési tevékenységet végző, illetve azt finanszírozó vállalkozások e tevékenység számvitelileg kimutatott közvetlen költségeit levonják bruttó járulékfizetési kötelezettségükből. Ezáltal a szabályozás mérsékli a tudástőke felhalmozásába saját döntésük alapján be-

kötelezett vállalkozásnak ebben a sorban az előzőek szerint kiszámított és az annak teljesítésére ténylegesen befizetett járulékelőleg összegek különbözete kell megjelenítenie. A sorban szereplő számadat **előjele** – értelemszerűen – egyaránt lehet **pozitív, vagy negatív** attól függően, hogy az adóalany a számítások eredményeként további befizetési kötelezettsége, vagy visszaigénylési jogosultsága keletkezett.

2004. évben a **kisvállalkozások** nem egészen 1,2 milliárd forint összegű bruttó járulékfizetési kötelezettségről adtak számot. Ez a szféra mindössze 40 millió forintot fordított K+F célra, azaz adóból levonható kiadásokra, ami a bruttó járuléknak mindössze 3,4 százaléka. **Nettó járulékkötelezettségük alig volt több mint 1,1 milliárd forint**. Fizetési fegyelmük jó volt, amit a gazdálkodási év során befizetett előlegek 96,5 százalékos aránya iga-

zol. (A továbbiakban a két év adatait már a kisvállalkozások figyelmen kívül hagyásával hasonlítom össze.)

A **bruttó járulék** éves összege a kötelezeti körben dinamikusan, csaknem 58 százalékkal emelkedett. A növekedési index nem egészen felét a járulékkulcs 0,2 –ről 0,25 százalékra történő emelkedése adja. Abszolút összegét tekintve a 12,7 milliárd forintos pozitív különbség számottevő.

Látható, hogy bruttó járulék összegénél is **dinamikusabban nőttek a kötelezettségcsökkentő tételek**. Az érintett cégek ugyanis a bázis évben még csak 5,6 milliárd forintot, rá egy évre viszont már 15 milliárd forintot számoltak el e címen. A növekmény több mint két és félszeres! Ez a jelentős változás eredményezte azt, hogy a bruttó járulék lökészerű növekedése ellenére, a nettó kötelezettség mindössze egyötödével, számszerűen csak 3,3 milliárd forinttal volt képes emelkedni.

A kötelezettségcsökkentő tételek dinamikus mozgásának hátterre a bevallásokból nem látható. Feltételezéseink szerint ennek több oka is lehet. Az egyik lehetséges ok az érintett cégek kezdeti bátortalansága, illetve a követendő gyakorlat és az elszámolási feltételek tisztázatlansága. Az is előfordulhatott, hogy a vállalkozások egy részénél a motiváció, a külső „kényszer” hiányában a K+F típusú ráfordítások dokumentálása volt hiányos. Végül az sem kizárt, hogy az új típusú járul-

lék, illetve az ismerttetett elszámolási konstrukció ösztönözte a cégeket arra, hogy bátrabb fejlesztési politikával éljenek a járulékcsökkentés lehetőségével.

Az említett okok együttesen, egymással szoros összefüggésben vezettek a látható eredményre.

A bemutatott számadatokról látható, hogy 2004-ben a nettó járulék-kötelezettséghez viszonyítva mindössze 4,5 százaléknyi, a bevallás benyújtásával egyidejűleg befizetendő fizetési restancia keletkezett. Ez azt jelentette, hogy az érintett gazdasági társaságoknak az adott határidőre, 743 millió forint összegű pótlólagos befizetést kellett teljesíteniük. A következő évi lemaradás arányaiban majdnem 3 és félszeresére nőtt, meghaladva a 3 milliárd forintot.

Az előzetes központi várakozások és a kezdeti eredmények

A bevezető gondolatok egyikében jeleztem, hogy **a törvényalkotók legfontosabb célja a nemzetgazdaság összes K+F ráfordításának érzékelhető növelése.**

A kezdeti tényadatok kedvezőek. 2004. évben a költségvetési előirányzat igen óvatos volt (10,8 Md Ft). A 16,0 Md Ft összegű tényleges pénzforgalmi teljesítés közel felével lett magasabb. *(Az előleg bevallások alapján várható befizetés 15,5 milliárd forint volt, ami kis mértékben túlteljesült.)* Ha az előzőek mellett figyelembe vesszük a 2004. évi bevallá-

sokban kötelezettségcsökkentő tényezőként megjelenő saját erős ráfordításokat, akkor **21,6 Md Ft a vállalkezési szféra innovációs szerepvállalása.** (Mindezt természetesen kiegészítik még a központi támogatások is.)

2005-ben a költségvetési előirányzat az előleg bevallásokhoz közelállón 23,4 Md Ft volt. A teljesítés ezzel szemben 20,6 Md Ft, nem egészen 88 %-os. **A második évben a saját erős K+F ráfordításokkal növelt összeg 35,6 Md Ft, ami viszont a bázishoz képest kétharmadával több.**

A következő kérdés a **kisvállalkozások kivonása** a kötelezeti körből. A jelzett rapid intézkedés indokairól már korábban szó esett. A tényszámok tanúsága szerint a kisvállalkozások „kiesése” végül is 1,1 Md Ft-os nagyságrendet jelentett, ami a 2004. évi kötelezettségeknek valamivel több, mint 6 százaléka, a prognosztizált 4 százalék körüli szinttel szemben. A járulékfizetésre kötelezett vállalkozások számának várt 70 százalékra becsült csökkenése viszont „nagy találati pontosságú” volt. Az eredetileg érintett cégeknek ugyanis a 68 százaléka került ki az adott körből és mentesült a velejáró adminisztrációs terhektől.

Az előzetes kalkulációk kiemelten kezelték a **kötelezettségcsökkentő tételek** problémakörét is. A kérdés kétoldalú. Egyrészt katalizátor szerepet kell játszania a vállalkozások K+F tevékenységének ösztönzésében. Másrészt vi-

szont nem mindegy, hogy levonásuk után milyen összegek maradnak a központi alapképzéshez. Nos, e téren az arányok messze másképp alakultak, mint a várakozások. A vélt levonási lehetőség 9-10 százalékos szintjével szemben már az első évben 25, majd a következő bevallási időszakban 43 százalékos volt az elszámolt innovációs ráfordítások miatti járulék-csökkentés. Ez a tény egyelőre döntően az elsőként említett oldal felértékelődését eredményezte.

A képződött források felhasználása

Ez a kérdés ugyan nem tartozik az adóhivatal kompetenciájába, de a téma az ide tartozó néhány befejező gondolat nélkül nem lenne kerek egész.

Az Alap kezelését végző Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivataltól kapott tájékoztatás alapján az Alapból történt pályázati kifizetések 2004-ben elérték a 22,5 Md. Ft-ot, 2005-ben pedig közel 27,7 Md. Ft-ot tettek ki.

Az NKTH stratégiájának legfontosabb eleme a vállalati K+F ösztönzése. A pályázati kifizetésekből 2005-ben 26,7%-os volt a vállalati részesedés, ami arányaiban 25%-os növekedést jelentett az előző évhez képest (2006-ban a legjelentősebb pályázatokon a támogatásokból már 46%-os volt a vállalkozások súlya).

Végül tekintsük át a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapból finanszírozott **főbb programok** sorát és azok céljait:

A **Pázmány Péter Program** célja olyan regionális egyetemi tudásközpontok létrehozása, amelyben a vállalkozások az egyetemekkel, továbbá más, kutatással, innovációval foglalkozó szervezetekkel együttműködve, nemzetközi színvonalú, fókuszált kutatás-fejlesztési és innovációs tevékenységeket végeznek, elősegítve ezzel a régió gazdasági fejlődését.

A **Jedlik Ányos Program** a kutatás-fejlesztés területén jelentős tudományos és gazdasági áttörést ígérő, hosszú távú stratégiai kutatásokat támogat.

A **Teller Ede Program** támogatást nyújt nemzetközi együttműködésben megvalósuló kutatás-fejlesztési nagyprojektekhez

Az **Asbóth Oszkár Program** az ország technológiai és gazdasági fejlődésére jelentős hatással bíró húzóágazatokban innovációs klaszterek kialakítását támogatja.

A **Baross Gábor Program** kis és középvállalkozások innovációs ötleteinek kidolgozását, az innováció szereplőinek regionális együttműködését támogatja.

A **Déri Miksa Program** a vállalati szféra, különösen a kis-és középvállalkozások nemzetközi kutatás-fejlesztési együttműködését elősegítő EUREKA programban való magyar részvételt támogatja.

Az **Irinyi János Program** egyéni innovatív ötletek megvalósítását és technológiai inkubátorok kialakítását támogatja.

DR SCHABLIK BÉLA